

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

The Program to Enhance Academic Leadership for School Administrators under Khon

Kaen Primary Educational Service Area Office 2

จริยาภรณ์ คำละมูล^{1*} และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ²

Chariyaphorn Kamlamool^{1*} and Suwat Julsuwan²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1*}Master Student of Educational Administration and Development Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Education Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: chariyaporn.ck@gmail.com

Received: 24 February 2024

Revised: 13 March 2024

Accepted: 14 March 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 รวมทั้งสิ้น 327 คน โดยใช้สูตรของเครจซี่ และมอร์แกน ทำการสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.54$, S.D.=0.69) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.81$, S.D.=0.44) ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1.1) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ($\bar{x}=4.84$, S.D.=0.43) 1.2) การจัดการหลักสูตร และการสอน ($\bar{x}=4.81$, S.D.=0.44) 1.3) การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}=4.78$, S.D.=0.45) และ 2) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา การวัดและประเมินผล โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.70$, S.D.=0.45)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the current conditions, desired conditions and necessary needs to strengthen the academic leadership of educational institution administrators and 2. to develop a program to enhance the academic leadership of educational institution administrators. Under the jurisdiction of the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office, Area 2, it is a mixed methods research. research tools Including questionnaires, interviews and assessments. The sample group was educational institution administrators and teachers. Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office, Area 2, there were

a total of 327 people using Crejcie and Morgan's formula to randomly stratify. Classified by educational institution size and a group of 11 informants who came from purposive selection. The data collected from questionnaires and interviews were then analyzed using descriptive statistics consisting of percentages, means, and standard deviations. and use the information collected Let's analyze the content. The results of the research found that 1) The overall current condition is at a moderate level ($\bar{x}=2.54$, S.D.=0.69). The overall desired condition is at the highest level ($\bar{x}=4.81$, S.D.=0.44) Necessary needs of leadership Academic aspects of educational institution administrators Arranged from most to least: 1.1) Supervision and evaluation of teaching ($\bar{x}=4.84$, S.D.=0.43) 1.2) Curriculum management and teaching ($\bar{x}=4.81$, S.D.=0.44) 1.3) Having a vision ($\bar{x}=4.78$, S.D.=0.45) and 2) The program to enhance academic leadership of school administrators has 5 components: principles, objectives, content, development methods, measurement and evaluation. Overall, it is appropriate at the highest level ($\bar{x}=4.70$, S.D.=0.45).

Keywords: Academic Leadership, School Administrator

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบความคิดในการพัฒนาการศึกษาของชาติซึ่งเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 หรือยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้คนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อม ทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม และผู้ประกอบการบนฐานการรู้คุณค่าความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีสุขภาพที่ดี ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกประเภท มีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านกลไกต่าง ๆ การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การบริหารและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างยืดหยุ่น เป็นอิสระและเข้มแข็ง ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้นโครงสร้างองค์กรหลักในสถานศึกษาประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคลากร และฝ่ายบริหารงานทั่วไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งโครงสร้างองค์กรหลักในสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคลากรและฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะฝ่ายวิชาการนั้น มีขอบข่ายงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการศึกษาควบคู่ไปกับการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังคำกล่าวที่ว่าผู้บริหารเปรียบเหมือนจอมทัพที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร จึงจะเหมาะสมกับสถานภาพปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่

พึงประสงค์ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา (ดาวรรุวรรณ ถวิลการ, 2562)

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-พ.ศ. 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 ที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ภายใต้กรอบแนวคิด ทิศทาง นโยบาย และกลยุทธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ เป้าหมายและตัวชี้วัด แนวทางการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการผนึกกำลังเพื่อพัฒนา การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ จากแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-พ.ศ. 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบข้อมูลด้านคุณภาพ การจัดการศึกษา ในกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมีจรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู พัฒนา ศักยภาพครูในด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment For Learning) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning) เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบ กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดของกลยุทธ์ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีการนำระบบข้อมูล สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการบริหารจัดการและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการที่ได้ มาตรฐาน มีระบบการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอัตรากำลังและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทมีการส่งเสริม การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบท ส่วนด้านข้อมูลจากการ SWOT รวมทั้งการวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ อาทิสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่พบจุดอ่อน คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขาดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้านอุปสรรคนั้นพบว่า นโยบายด้านการศึกษาเปลี่ยนแปลงบ่อย ขาดความต่อเนื่องและเป็น ปัญหาต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้เป้าหมายและตัวชี้วัดของการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2 ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะในการบริหารงานด้านวิชาการ การนิเทศ การจัดการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำ ทางวิชาการ มีจิตวิทยาในการส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ ด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กลุ่มนโยบาย และแผน, 2566) ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสำคัญในการนำบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความร่วมมือในการปฏิบัติงานจน บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะงานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัด การศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและ หลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัด การเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแรง ขับเคลื่อนหลักของสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการ เพราะเป้าหมายของการจัดการศึกษาจะประสบ ความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นของการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการสร้าง ความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการ ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย หากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะความสามารถด้านวิชาการ เป็นที่ พึ่ง ที่ปรึกษาด้านวิชาการให้กับบุคลากรในองค์กรได้ การดำเนินงานด้านวิชาการก็สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายสำเร็จตาม

วัตถุประสงค์ขององค์กรได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน มีพฤติกรรมการทำงานที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้แนะ หรือโน้มน้าวใจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจึงควรดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

การบททวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ส่วนหลักการและวิธีการพัฒนามาตรฐานตามหลักการ 70:20:10 ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้ 3 ส่วนสำคัญ คือ 1) 70% การเรียนรู้จากประสบการณ์ 2) 20% การเรียนรู้จากผู้อื่น และ 3) 10% การเรียนรู้ผ่านหลักสูตร และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหลักการที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 70% มีวิธีการพัฒนา ได้แก่ การติดตาม/สังเกตแบบ การมอบหมายโครงการ การดูงานนอกสถานที่ 2) การเรียนรู้จากผู้อื่น 20% มีวิธีการพัฒนา ได้แก่ การสอนงาน การประชุม 3) การเรียนรู้จากโปรแกรม 10% มีวิธีการพัฒนา ได้แก่ การฝึกอบรม และแนวคิดการพัฒนาโปรแกรม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จาก 208 โรงเรียน จำนวน 2,184 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (1970) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบ

แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา 3 ขนาด คำนวณหากลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้มาซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร 24 คน และครูผู้สอน 303 คน รวมทั้งสิ้น 327 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา วุฒิกศษาระดับปริญญาโทและมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน ศึกษาในเทศก์ วุฒิกศษาระดับปริญญาเอกและมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน และอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา วุฒิกศษาระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยขั้นตอนการหาคุณภาพของเครื่องมือ คือ นำแบบสอบถามเสนอต่อที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และนำไปทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยผลการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.43-0.90 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวิธี Item Total Correlation พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ครอบคลุมวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของการใช้ภาษา

2.3 แบบประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ตอน คือ ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจำแนกองค์ประกอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และ 2) วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ ของสุวิมล ว่องวานิช (2550) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์หาค่า PNI

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และ ลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำทางวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ดัชนีความ ต้องการ จำเป็น (PNI _{modified})	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	2.62	0.67	ปานกลาง	4.78	0.45	มากที่สุด	0.824	3
2. ด้านการจัดการ หลักสูตรและการสอน	2.59	0.77	ปานกลาง	4.81	0.44	มากที่สุด	0.857	2
3. ด้านการนิเทศและ ประเมินผลด้านการสอน	2.43	0.64	น้อย	4.84	0.43	มากที่สุด	0.992	1
ค่าเฉลี่ย	2.54	0.69	ปานกลาง	4.81	0.44	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.62) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.59) ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.43) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81) ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน (PNI_{modified} = 0.992) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน (PNI_{modified} = 0.857) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (PNI_{modified} = 0.824)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

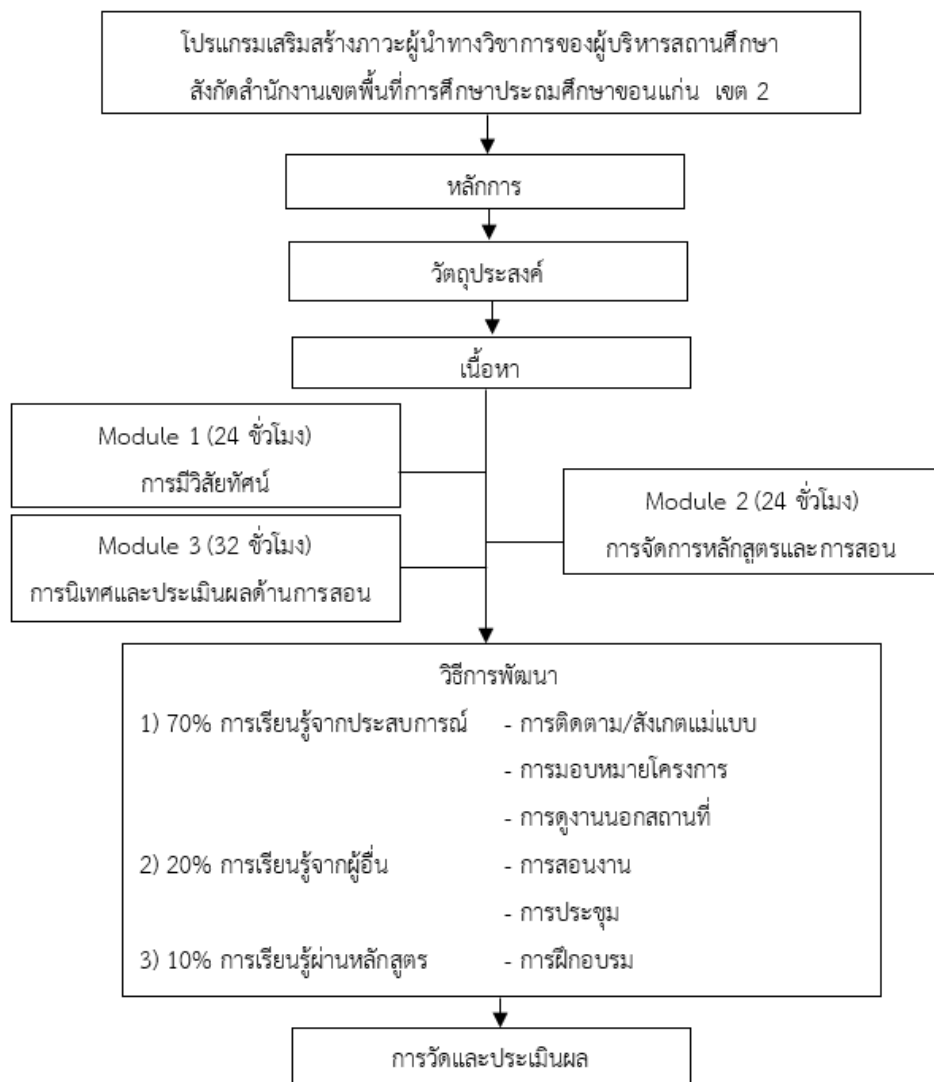
ผลการวิจัยพบว่า ค่าลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยได้ประเด็นที่มีความสำคัญและ

ความต้องการจำเป็นจาก 3 องค์ประกอบ ไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวเป็นผู้บริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปประเด็นการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ประเด็นสัมภาษณ์	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์
1. องค์ประกอบโปรแกรม	1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. เนื้อหา 4. วิธีการพัฒนา 5. การวัดและประเมินผล
2. รูปแบบการพัฒนา	การเรียนรู้โดยใช้แนวคิด 70:20:10 - 70% การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Learn by Experience) - 20% การเรียนรู้จากผู้อื่น (Learn by Others) - 10% การเรียนรู้ผ่านหลักสูตร (Learn by Courses)
3. วิธีการพัฒนา	1. การติดตาม/สังเกตแม่แบบ 2. การมอบหมายโครงการ 3. การดูงานนอกสถานที่ 4. การสอนงาน 5. การประชุม 6. การฝึกอบรม
4. ระยะเวลา	80 ชั่วโมง
5. การวัดและประเมินผล	1. แบบประเมินก่อน-หลังการพัฒนา 2. แบบประเมินความพึงพอใจ

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แสดงรายละเอียดในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (จริยาภรณ์ คำละมูล, 2566)

หลังจากการดำเนินการร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.80	0.44	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.44	มากที่สุด
3. เนื้อหา			
3.1 Module 1 เรื่อง การมีวิสัยทัศน์	4.60	0.54	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
3.2 Module 2 เรื่อง การจัดการหลักสูตรและการสอน	4.60	0.54	มากที่สุด
3.3 Module 3 เรื่อง การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา			
4.1 การติดตาม/สังเกตแม่แบบ	4.60	0.54	มากที่สุด
4.2 การมอบหมายโครงการ	4.60	0.54	มากที่สุด
4.3 การดูงานนอกสถานที่	4.60	0.54	มากที่สุด
4.4 การสอนงาน	4.80	0.44	มากที่สุด
4.5 การประชุม	4.60	0.54	มากที่สุด
4.6 การฝึกอบรม	4.60	0.44	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล			
5.1 ประเมินก่อนการพัฒนา-หลังการพัฒนา	4.80	0.44	มากที่สุด
โดยรวม	4.70	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในการนำไปใช้เสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.54$, S.D.=0.69) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.81$, S.D.=0.44) ส่วนความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ($PNI_{modified}=0.992$) 2) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ($PNI_{modified}=0.857$) และ 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified}=0.824$)

2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งพัฒนาขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน สำหรับเนื้อหาที่นำมาพัฒนา

เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำทางวิชาการและสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เนื้อหาที่นำมาประกอบการพัฒนามี 3 โมดูล ประกอบด้วย Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การจัดการหลักสูตรและการสอน Module 3 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน มีระยะเวลาในการพัฒนา จำนวน 80 ชั่วโมง โดยใช้หลักการพัฒนาแบบ 70:20:10 Learning Model และมีวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย ได้แก่ 1) การติดตาม/สังเกต แบบ 2) การมอบหมายโครงการ 3) การดูงานนอกสถานที่ 4) การสอนงาน 5) การประชุม 6) การฝึกอบรม มีการวัดและประเมินผลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา ซึ่งการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

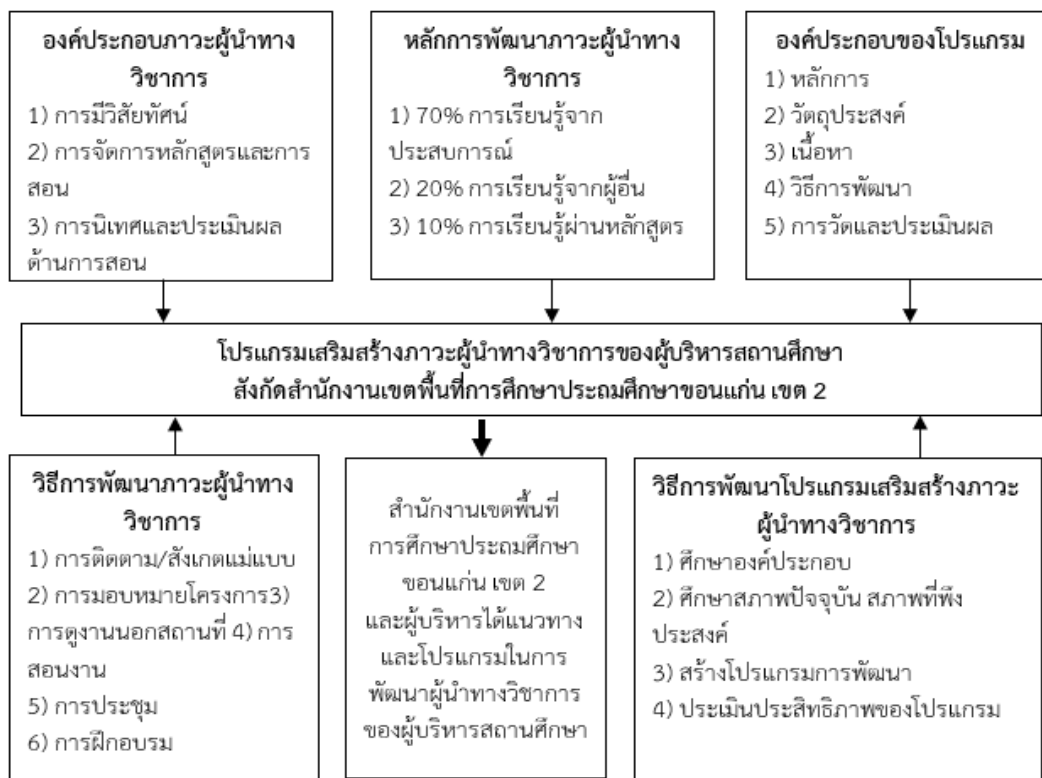
1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนอยู่ในระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ลำดับที่ 1 ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน และลำดับที่ 3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ซึ่งการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา กระบวนการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนที่เป็นระบบจะส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนการสอน การดำเนินงานด้านวิชาการ กิจกรรมด้านวิชาการภายในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ อีกทั้งการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนยังสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนได้เป็นอย่างดีด้วย ส่วนด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษา ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างและพัฒนา ร่วมวางแผนการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรระดับชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตร มีการประเมินหลักสูตรก่อนและหลังการดำเนินการใช้หลักสูตร ทั้งหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรระดับชั้นเรียน เมื่อการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนกับการจัดการหลักสูตรและการสอนได้ดำเนินงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันนั้นจะแสดงให้เห็นถึงการมีภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนางานด้านวิชาการของสถานศึกษาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับอภิชา วิชาชัย (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศถือเป็นเรื่องใหม่และมีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา การนิเทศเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตาม ตรวจสอบ กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมวิชาการภายในสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนาของสถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานกับครู บุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษา ประเมินผล พร้อมทั้งร่วมกันพัฒนาปรับปรุงพัฒนางานวิชาการ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมวิชาการภายในสถานศึกษา

สอดคล้องกับกึ่งกายจน์ สุขสำราญ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอบลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขุขันธ์ เขต 1 ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนว่า ผู้บริหารได้มีการวางแผนการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนในทุกระดับชั้น มีการวางแผนวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินหลักสูตรก่อนและหลังการนำไปใช้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูมีเทคนิคการสอนที่น่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรเป็นตัวกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสรรทรัพยากรให้กับครูหรือนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งจัดสรรและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้สร้างแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับนักเรียน จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ และมีความทันสมัยต่อจำนวนนักเรียน พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนให้สวยงาม เป็นระเบียบและมีความปลอดภัย พัฒนาสถานที่ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จัดสรรให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนแก่ครูและนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารยังดูแล เอาใจใส่ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมให้ขวัญ กำลังใจครูและนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 3 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การจัดการหลักสูตรและการสอน และ Module 3 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดหลักเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ กิจกรรมที่อยู่ในวิธีการพัฒนาที่เสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะและพฤติกรรมด้านการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา การวัดและประเมินผล องค์ประกอบโปรแกรมมีความสำคัญในการออกแบบให้มีความเหมาะสม มีรูปแบบ และวิธีการที่จะสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับรังสรรค์ สุทาร์มย์ (2556) ได้กล่าวถึงการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ว่าองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการพัฒนา เอกสารประกอบโปรแกรม และการประเมินประสิทธิผลโปรแกรมและสอดคล้องกับณรัชรา ก้านจักร (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้สรุปผลจากการวิจัยว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนาและกิจกรรม 5) การประเมินโปรแกรม

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาเกิดแนวทางเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (จริยาภรณ์ คำละมูล, 2566)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเพิ่มขึ้น สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีความต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาด้านการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่วนความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าใกล้เคียงกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การมีวิสัยทัศน์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 3 ด้าน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

1.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงสามารถนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไปพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการวิจัยโดยนำองค์ประกอบด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอนให้ผู้สนใจนำไปพัฒนาในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 2.2 ควรมีการวิจัยโดยนำองค์ประกอบด้านการจัดการหลักสูตรและการสอนให้ผู้สนใจนำไปพัฒนาในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 2.3 ควรมีการวิจัยโดยนำองค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ให้ผู้สนใจนำไปพัฒนาในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน. (2566). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พ.ศ. 2566 พ.ศ. 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณัฏฐา ก้านจักร. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. *International Education Studies*, 16(5).
- ดาววรรณ ถวิลการ. (2562). *ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารการศึกษา*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รังสรรค์ สุทาร์มย์. (2556). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการบริหารจัดการ เรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชา วิชาชัย. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activity. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.